

Malatya Kent Merkezindeki Farklı İki Lisede Yer Alan Öğrencilerin Afet Bilinç Düzeylerinin Ölçülmesi

[Measurement of Disaster Consciousness Levels of Students in Two Different High Schools in Malatya City Center]

¹Büşra Özen Odabaşı¹; ²Metin Fikret Genç²

¹ Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Kayseri, Türkiye

² İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Malatya, Türkiye

Sorumlu Yazar / Correspondence Address:

Büşra Özen Odabaşı

Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Kayseri, Türkiye

E-mail: busraozen6706@gmail.com

Geliş tarihi / Received: 04.02.2023

Revizyon tarihi / Revised: 18.02.2023

Kabul tarihi / Accepted: 20.02.2023

Elektronik yayın tarihi: 18.03.2023

Online published

Anahtar Kelimeler / Keywords: Afet, Afet Bilinci, Afet Eğitimi, Afete Hazırlık

Kısaltmalar / Abbreviations: Battalgazi Fatih Anadolu Lisesi (FAL), Atatürk Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (AMTL)

Künye / Cite this article as: Özen Odabaşı B, Genç MF. Measurement of disaster consciousness level of students in two different high schools in Malatya city center. *Emerg Aid Disaster Science*. 2023;3(1):1-6.

Not: Bu çalışma 22 Haziran 2020 tarihinde İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Halk Sağlığı Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak sunulmuştur.

Copyright holder Journal of Emergency Aid and Disaster Science

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License. This is an open Access article which can be used if cited properly.

Özet

Giriş: Bir afet meydana geldiği zaman toplumun büyük bir kısmı etkilenmektedir, bu etkinin en az düzeye indirgenebilmesi için afetlerle birlikte yaşama kültürünün tüm topluma yerleştirilmesi gerekmektedir. Toplumda afet bilinci ve kültürü oluşturma en önemli adımı ise eğitimlerin etkin olması ile sağlanacaktır.

Amaç: Bu çalışmanın amacı Malatya İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı Battalgazi Fatih Anadolu Lisesi (FAL) ve Yeşilyurt Atatürk Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde (AMTL) öğrenim gören öğrencilerin afet bilinci düzeylerini belirlemek, bulgulardan yola çıkarak eksiklik görülen durumlar için öneriler sunmaktır.

Yöntem: Çalışmamız tanımlayıcı kesitsel tipte epidemiyolojik bir çalışma olup FAL ve AMTL'de öğrenim gören 426 öğrenci ile yapılmıştır. İstatistiksel analizlerde Independent Sample t testi, One Way Anova, Ki-Kare testleri kullanılmıştır ve anlamlılık değeri $p < 0,05$ olarak tespit edilmiştir.

Bulgular: Öğrencilerin toplam puan ortalaması $104,4 \pm 13,9$ olup, en düşük puan 52, en yüksek değer 161'dir. Öğrencilerin %64,8'nin afetlere hazır olmadığı görülmüştür. Öz yeterlilik puanları yönünden iki grup arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı olup AMTL'nin öğrencilerinin puanları yüksek bulunmuştur. FAL'de daha önce afet yaşama ile toplam puan arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksektir.

Sonuç: Öğrencilerin çoğunun afetlere karşı hazırlıklı olmadıkları ve herhangi bir afet eğitimi almadıkları görülmüştür. Bu nedenle ders müfredatları içerisinde afet eğitimine daha fazla ağırlık verilmesi sağlanmalıdır.

Abstract

Introduction: When a disaster occurs, a large part of the society is affected. In order to minimize this effect, the culture of living together with disasters should be placed in the whole society. The most important step in creating disaster awareness and culture in the society will be provided by the effectiveness of the trainings.

Purpose: The aim of this study is to determine the disaster awareness levels of students studying at Battalgazi Fatih Anatolian High School (FAL) and Yeşilyurt Atatürk Vocational and Technical Anatolian High School (AMTL) affiliated to Malatya Provincial Directorate of National Education, and to offer suggestions for situations where there is a deficiency based on the findings.

Method: Our study is a descriptive cross-sectional epidemiological study and was conducted with 426 students studying in FAL and AMTL. In statistical analysis, Independent Sample t test, One Way Anova, Chi-Square tests were used and the significance value was accepted as $p < 0.05$.

Findings: The total score average of the students is 104.4 ± 13.9 , the lowest score is 52 and the highest value is 161. It was observed that 64.8% of the students were not ready for disasters. The difference between the two groups in terms of self-efficacy scores was statistically significant. The scores of students of AMTL were found to be high. In FAL, the relationship between previous disaster and total score was statistically significantly higher.

Conclusions: It was observed that most of the students were not prepared for disasters and did not receive any disaster education. For this reason, it should be ensured that more emphasis is placed on disaster education within the course curricula.

Afetler, doğada yaşayan tüm canlıların günlük yaşantısını kesintiye uğratan, can kaybı, fiziksel, psikolojik, ekonomik ve sosyal kayıplara neden olan, çevreyle ilgili sistemi etkileyerek ikincil afetlere sebep olabilecek insan veya doğal kaynaklı olaylardır.¹ Doğal afetlerin çeşitleri, etkileri ve önemleri ülkeden ülkeye farklılık gösterebilir. Genellikle öngörülemeyen ve engellenemeyen doğal olayların günlük yaşamın bir parçası haline gelip, bu olayların afete dönüşmesi halinde afetlerle birlikte yaşama kültürünün tüm topluma yerleştirilmesi gerekmektedir.

Malatya ili Doğu Anadolu Fay zonuna yakın olması ve bir kısmının ise fay hattı üzerinde kurulmuş olmasından kaynaklı birinci derece deprem bölgesi olarak risk altındadır. Yerleşim alanlarının özellikleri, şehrin tektonik hat üzerinde bulunması, çarpık kentleşme gibi faktörler nedeniyle meydana gelebilecek bir depremde hasar ve kayıplar fazla olacaktır.² Ülkemizde 24 Ocak 2020'de meydana gelen Elazığ (Sivrice) Depremi'nde 45 kişi hayatını kaybetmiş ve 1631 kişi ise yaralanmıştır.³ Meydana gelen deprem neticesinde başta Malatya ili olmak üzere çevre illerde etkilenmiştir. Depremlerin yanı sıra ülkemizde her yıl meydana gelen heyelan ve sel gibi doğal afetler de büyük can kayıplarına ve ekonomik kayıplara sebep olmaktadır.

Afet eğitimleri zarar görebilir toplumdaki her bireyi afetlerin olumsuz etkileri ve sonuçları hakkında bilinçlendirip afetlerin her safhasında (zarar azaltma/risk azaltma, hazırlık, müdahale, iyileştirme) toplum kapasitesini arttırıp, zarar görbilirliklerini azaltmayı hedefleyen bir stratejidir. Toplumda afet bilinci ve kültürü oluşturmanın en önemli adımı eğitimlerin etkin olması ve yönetim aktiviteleri ile sağlanacaktır.⁴ Toplumun eğitim seviyesi afetlerle mücadelede çok önemlidir. Afetlere karşı bireylerin eğitimi, yaşı ve bilgi düzeyleri arttıkça, toplumun afetlere karşı ilgi, tutum ve davranışları, afete hazırlıkları değişecektir ve afetlerin sebep olduğu zararların boyutu azalacaktır.

Yetişen genç toplumun afet bilinç düzeylerinin olması gerekenin çok altında olması, afetler konusunda geleceğe sağlam adımlar atılması ve güvenle bakılmasına engel teşkil etmektedir. Bu sebeple tüm düzenleme ve tedbirlere rağmen halkın afet bilincine yeterince sahip olmaması afet yönetim sisteminin güçlenmesi üzerindeki en büyük engeldir.⁵

Yeni gelen neslin afet bilinç kültürünün oluşturulması çok önemlidir. Ayrıca; Malatya ilinin jeolojik olarak deprem, çığ ve taşkınlar gibi afetlere karşı risk altında oluşu sebebiyle toplum afetlere karşı hazırlıklı olmalı ve bilinçlendirilmelidir. Bu sebeple; Malatya İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı Battalgazi Fatih Anadolu Lisesi ve Yeşilyurt Atatürk Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde öğrenim gören öğrencilerin afet bilinci düzeylerini belirlemek ve elde edilen bulgulardan yola çıkarak eksiklik görülen durumlar için öneriler sunmak amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın türü

Bu çalışma, Malatya kent merkezindeki farklı iki lisede öğrencilerin afet bilinç düzeylerinin ölçülmesi amacıyla yapılan tanımlayıcı kesitsel tipte epidemiyolojik bir araştırmadır.

Araştırmanın evreni ve örnekleme

Araştırmanın evrenini normal öğrenim gören Malatya İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı Battalgazi Fatih Anadolu Lisesi (FAL) ve sağlık hizmetleri alanlarının bulunduğu Yeşilyurt Atatürk Mesleki ve Teknik Anadolu (AMTL) öğrenim gören 1200 öğrencidir.

Bu çalışmada basit rastgele örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Örneklem Büyüklüğü I. Tip hata miktarı (alfa) 0,05, testin gücü (1-beta) 0,8, etki büyüklüğü 0,27 ve alternatif hipotez (H1) iki yönlü iken bu test kullanılarak anlamlı bir fark bulunabilmesi için gerekli olan minimum örneklem büyüklüğü toplamda 426 olarak alınmıştır. Böylelikle Fatih Anadolu Lisesi'nden 9. Sınıf 110 kişi, 10. Sınıf 82 kişi, 11.sınıf 64 kişi 12.sınıf 46 kişi olmak üzere toplam 302 öğrenciye ulaşılmıştır. Atatürk Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nden ise 9.sınıf 50, 10.sınıf 23, 11.sınıf 18, 12.sınıf 33 kişi olmak üzere toplam 124 öğrenciye ulaşılmıştır.

Veri toplama

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak sosyo demografik özellikler ve 31 sorudan oluşan Afete Hazırlık Ölçeğinin yer aldığı anket formu kullanılmıştır. Araştırma verileri 16 Eylül-20 Eylül 2019 tarihleri arasında toplanmıştır.

Sosyo-demografik özellikler soru formu

Formda öğrencilerin sosyodemografik özellikleri ve afet ile ilgili genel bilgi soruları (daha önce afet yaşama, afet sırasında can kaybı yaşanması, afetlere karşı hazırlık, afet çantası bulundurma, afet eğitimi alma, afet tatbikatına katılma) gibi 15 adet soru yer almaktadır.

Afete Hazırlık Ölçeği

Ölçeğin Türkçe geçerliliği İnal ve arkadaşları (2018) tarafından yapılmıştır.⁶ Ölçeğin tümü için Cronbach Alpha katsayısının 0,90 olduğu, alt boyutlar (algılanan duyarlılık, algılanan ciddiyet, algılanan yarar, algılanan engeller, öz yeterlilik ve eyleme geçiriciler) için ise Cronbach Alpha katsayısının >0,70 olduğu saptanmıştır. Test- tekrar test güvenilirliğinin 0,72 olarak saptanmıştır ve yordama gücünün çok ileri düzeyde anlamlı olduğu (p<0,001) görülmüştür. Böylelikle doğrulayıcı faktör analizinin uygun bulunduğu geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirilmiştir. Algılanan duyarlılık kısmında (6 soru), algılanan ciddiyet kısmında (3 soru), algılanan yarar kısmında (3 soru), algılanan engeller kısmında (6 soru), eyleme geçiriciler kısmında (5 soru) ve öz yeterlilik kısmında ise (8 soru) olmak üzere toplam 31 soru olacak şekilde ölçek uygulanmıştır. Ölçeğin tamamı için en düşük puan 31, en yüksek puan ise 155'tir. Ölçekte 4, 6, 8, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 23, 25, 26 ve 30. sorular tersine puanlanmaktadır.⁶

Verilerin analizi

Araştırmada uygulanan anketler sonucunda elde edilen verilerin değerlendirilmesinde "IBM SPSS Statistics 22.0" paket programı kullanılmıştır. İstatiksel analizlerde yüzdelik dağılımlar uygulanmış ve normal dağılıma uyan veriler için Independent Sample t testi ve One Way Anova testleri kullanılmıştır. Kategorik verilerin çözümlenmesi ise Ki-kare analizi ile yapılmıştır. Değerlendirmelerde %95 güven aralığında p<0,05 düzeyi anlamlı olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR

Gruplardan elde edilen verilerin ortalama değerleri ve karşılaştırma sonuçları tablolar halinde verilmiştir. Tablo 1'de araştırmaya katılan öğrencilerin sosyodemografik özelliklerinin dağılımları verilmiştir. Öğrencilerin %29,1'i Atatürk Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde, %70,9'u ise Fatih Anadolu Lisesi'nde okumaktadır. Öğrencilerin %37,6 (n=160)'sı 9.sınıfta, %24,6 (n=105)'sı 10.sınıfta, %19,2 (n=82)'si 11.sınıfta ve % 88,5 (n=79)'i 12.sınıfta öğrenim görmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin % 47,7 (n=203)'si erkek, %52,3 (n=223)'ü ise kadındır. Öğrencilerin baba eğitim düzeyleri incelendiğinde; %25,6'sı ilkokul, %31,0'i ortaokul, %29,1'i lise ve %14,3'ü üniversite mezunu olduğu görülmüştür. Anne eğitim düzeylerine bakıldığında ise; %6,6'sı okuryazar değil, %3,5'i okuryazar, %37,1'i ilkokul, %23,5'i ortaokul, %22,5'i lise ve %6,8'i üniversite mezunu olduğu görülmüştür. Öğrencilerin aile gelir düzeyleri incelendiğinde ise; %5,9'u 500 ile 1000 lira arasında, %23,0'ü 1001 ile 2000 lira arasında, %34,7'si 2001 ile 3000 lira arasında, %15,3'ü 3001 ile 4000 lira arasında, %9,4'ü 4001 ile 5000 lira arasında, %5,9'u 5001 ile 6000 lira arasında ve %5,9'u 6001 lira ve üzeri gelir düzeyleri olduğu saptanmıştır (Tablo 1).

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Sosyodemografik Özelliklerinin Dağılımı		
Sosyodemografik Değişkenler	n	%
Okul		
Atatürk Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	124	29,1
Fatih Anadolu Lisesi	302	70,9
Sınıf		
9.sınıf	160	37,6
10.sınıf	105	24,6
11.sınıf	82	19,2
12.sınıf	79	88,5
Cinsiyet		
Erkek	203	47,7
Kadın	223	52,3
Baba Eğitim Düzeyi		
İlkokul	109	25,6
Ortaokul	132	31,0
Lise	124	29,1
Üniversite	61	14,3
Anne Eğitim Düzeyi		
Okuryazar değil	28	6,6
Okuryazar	15	3,5
İlkokul	158	37,1
Ortaokul	100	23,5
Lise	96	22,5
Üniversite	29	6,8
Ailenin Aylık Gelir Düzeyi		
500-1000	25	5,9
1001-2000	98	23,0
2001-3000	148	34,7
3001-4000	65	15,3
4001-5000	40	9,4
5001-6000	25	5,9
6001 üzeri	25	5,9
Toplam	426	100

Tablo 2'de Afete katılan bireylerin genel afet bilgi düzeyleri incelendiğinde; 'Daha önce afet yaşadınız mı?' sorusuna %49,3'ü evet, %50,7'si hayır; 'Afet sırasında can kaybı yaşadınız mı?' sorusuna %2,3'ü evet, %97,7'si hayır; 'Afetlere yeterince hazırlıklı mısınız?' sorusuna %35,2'si evet, %64,8'i hayır; 'Evinizde acil durum/ afet çantanız var mı?' sorusuna %16,0'sı evet, %84,0'ü hayır; 'Afetler konusunda herhangi bir eğitim aldınız mı?' sorusuna %31,5'i evet, %68,5'i hayır; 'Eğitim aldıysanız nereden aldınız?' sorusuna %9,5'i televizyon, %8,0'i internet, %70,1'i okul, %12,4'ü diğer yanıtlarını vermişlerdir. 'Herhangi bir afet tatbikatına katıldınız mı?' sorusuna %83,3'ü katıldım, %16,7'si katılmadım; 'Yaşadığınız bölgenin afet riski ile ilgili bilginiz var mı?' sorusuna %55,9'u evet, %44,1'i hayır yanıtını vermiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Genel Afet Bilgi Düzeyleri

Değişken	n	%
Daha Önce Afet Yaşama		
Evet	210	49,3
Hayır	216	50,7
Afet Sırasında Can Kaybı		
Evet	10	2,3
Hayır	416	97,7
Afetlere Yeterince Hazırlıklı mısınız?		
Evet	150	35,2
Hayır	276	64,8
Evinizde Afet Çantası Var mı?		
Evet	68	16,0
Hayır	358	84,0
Afet Eğitimi Aldınız mı?		
Evet	134	31,5
Hayır	292	68,5
Eğitim Nereden Alındı?		
Televizyon	13	9,5
İnternet	11	8,0
Okuldan	96	70,1
Diğer	17	12,4
Afet Tatbikatına Katılım		
Katıldım	355	83,3
Katılmadım	71	16,7
Afet Riski Bilgisi		
Evet	238	55,9
Hayır	188	44,1

Tablo 3'de ölçek alt grup puanlarının okullara göre karşılaştırılması verilmiştir. Öz yeterlilik alt grup puanının karşılaştırılmasında alınabilecek maksimum puan 40 olup Atatürk Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde (AMTL) puan ortalaması $21,6 \pm 4,1$, Fatih Anadolu Lisesi'nde (FAL) puan ortalaması $21,0 \pm 4,8$ olarak saptanmıştır. Öz yeterlilik puanları yönünden iki grup arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı olup ($p < 0,05$) Atatürk Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nin öğrencilerinin puanları yüksek bulunmuştur (Tablo 3).

Tablo 4'de afet riski bilgisine göre toplam puanlar karşılaştırılmıştır. Verilen bilgilere göre AMTL'de 'Yaşadığınız bölgenin afet riski ile ilgili bilginiz var mı?' sorusuna evet cevabını veren öğrencilerin toplam puan aritmetik ortalamaları $109,8 \pm 15,5$, hayır cevabını verenlerin ise $103,0 \pm 13,2$ dir. FAL'de evet cevabını veren öğrencilerin toplam puan arit-

metik ortalamaları 102,3±14,0, hayır cevabını verenlerin ise 105,3±12,3 olarak bulunmuştur. AMTL'nin afet riski bilgisi ile toplam puan arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksektir (p:0,01) (Tablo 4).

Tablo 5'te daha önce afet yaşayıp yaşamamaya göre afetlere yeterince hazırlık durumunun analizi verilmiştir. Daha önce afet yaşayan öğrencilerin %30,5 (n=64)'i afetlere yeterince hazırlıklı, %69,5 (n=146)'i ise afetlere hazırlıklı değil-

Tablo 3. Ölçek Alt Grup Puanlarının Okullara Göre Karşılaştırılması						
Alt grubun adı	Max puan	AMTL	FAL	t	p	
Algılanan Duyarlılık	30	21,6±4,1	21,0±4,8	1,17	0,241	
Algılanan Ciddiyet	15	10,4±2,7	10,0±3,0	1,25	0,211	
Algılanan Yarar	15	11,5±2,6	11,0±3,2	1,61	0,108	
Algılanan Engeller	30	19,0±3,2	19,3±3,5	0,71	0,472	
Eyleme Geçiriciler	25	15,4±4,2	15,7±3,3	0,89	0,373	
Öz Yeterlilik	40	28,2±6,3	26,3±5,0	3,32	0,001	

FAL: Battalgazi Fatih Anadolu Lisesi, AMTL: Atatürk Mesleki ve Teknik Anadolu

Tablo 4. Afet Riski Bilgisine Göre Toplam Puanların Karşılaştırılması					
		N	AO±SS	F	p
Atatürk Meslek ve Teknik Anadolu Lisesi	Evet	62	109,8±15,5	1,321	0,010
	Hayır	62	103,0±13,2		
Fatih Anadolu Lisesi	Evet	176	102,3±14,0	2,222	0,053
	Hayır	126	105,3±12,3		

Tablo 5. Daha Önce Afet Yaşayıp Yaşamamaya Göre Yeterince Hazırlık Durumunun Analizi							
	Afetlere Yeterince Hazırlıklıyım		Afetlere Yeterince Hazırlıklı Değilim		Toplam		
	n	%*	n	%*	n	%**	
Afet Yaşayanlar	64	30,5	146	69,5	210	49,3	
Afet Yaşamayanlar	86	39,8	130	60,2	216	50,7	
Toplam	150	35,2	270	64,8	426	100,0	

X²:4,071 p:0,044 *:satur **:sütun

Tablo 6. Afet Eğitimi Almaya Göre Afetlere Yeterince Hazırlık Durumunun Analizi							
	Afetlere Hazırlıklıyım		Afetlere Hazırlıklı Değilim		Toplam		
	n	%*	n	%*	n	%**	
Afet Eğitimi Alanlar	62	46,3	72	53,7	134	31,5	
Afet Eğitimi Almayanlar	88	30,1	204	69,9	292	68,5	
Toplam	134	35,2	270	64,8	426	100,0	

X²:10,477 p:0,001 *:satur **:sütun

Tablo 7. Afet Tatbikatına Katılım Gösteren Öğrencilerin Toplam Puanların Karşılaştırılması					
		N	AO±SS	F	p
Afet Tatbikatına Katılım	Evet	355	105,0±13,3	6,995	0,047
	Hayır	71	101,4±16,2		

dir. Daha önce afet yaşamayan öğrencilerden %39,8 (n=86)'i afetlere hazırlıklı, %60,2 (n=130)'si ise afetlere karşı yeterince hazırlıklı olmadıkları saptanmıştır. Daha önce afet yaşayan öğrencilerin afetlere yeterince hazırlık durumu istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur (p:0,044) (Tablo 5).

Tablo 6'te afet eğitimi almaya göre afetlere yeterince hazırlık durumunun analizi verilmiştir. Afet eğitimi alan öğrencilerin %46,3 (n=62)'ü afetlere yeterince hazırlıklı, %53,7 (n=72)'si

ise afetlere hazırlıklı değildir. Afet eğitimi almayan öğrencilerden %30,1 (n=88)'i afetlere hazırlıklı, %69,9 (n=204)'u ise afetlere karşı yeterince hazırlıklı olmadıkları saptanmıştır. Afet eğitimi alan öğrencilerin afetlere yeterince hazırlık durumu istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur (p:0,001) (Tablo 6).

Tablo 7'de afet tatbikatına katılıma göre toplam puanların karşılaştırılmasının analizi verilmiştir. İki okul genelinde "Herhangi bir afet tatbikatına katıldınız mı?" sorusuna evet ce-

vabını verenlerin toplam puan ortalamaları $105,0 \pm 13,3$ iken, hayır cevabını verenlerin ise $101,4 \pm 16,2$ olarak bulunmuştur. Afet tatbikatına katılan öğrencilerin toplam puanı katılmayan öğrencilere göre anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur ($p:0,04$) (Tablo 7).

TARTIŞMA

Araştırmamızda öğrencilerden %64,8 ($n=276$)'i afetlere yeterince hazırlıklı olmadıklarını belirtmişlerdir. Toplam %84,0 ($n=358$)'ü öğrencinin evlerinde acil durum/afet çantası bulunmadığı, 292 %68,5 ($n=292$) öğrencinin afetler konusunda herhangi bir eğitim almadığı saptanmıştır. Çalışmamızda afet eğitimi alan öğrencilerin afetlere yeterince hazırlık durumu ve daha önce afet yaşayan öğrencilerin afetlere yeterince hazırlık durumu istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Çelebi tarafından Kayseri'deki 112 personeli üzerinde yapılmış bir çalışmada benzer şekilde deprem eğitimi ve toplum afet gönüllüleri eğitimi gibi eğitimleri alanların hazırlık düzeyleri anlamlı derecede yüksek bulunmuştur.⁷

Osman ve Ahayalimudin tarafından Malezya'da sağlık personeli üzerinde yürütülen başka bir çalışmada eğitim düzeyi ile toplam puanlar arasında anlamlı ilişki bulunmuştur.⁸ Araştırmamız sonuçları ile bu çalışmaların sonuçları arasında benzerlik bulunmaktadır. Yapılan araştırmaların sonuçlarına göre verilen afet eğitimlerinin, afet bilgi puanları üzerinde etkili olduğu görülmektedir. Çalışmamızda afet tatbikatlarına katılım yüzdesi %83,3 iken Arslan ve Sayhan tarafından Trakya'da tıp fakültesi öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada afet tatbikatlarına katılım oranı %48,8'dir.⁹

Dikmenli tarafından Kırşehir'de uygulanan çalışmada; herhangi bir afet yaşayan öğretmen adaylarının yaşamayanlara göre afet bilinç düzeyleri anlamlı olarak daha yüksek çıkmıştır.¹⁰ Hisar ve Yurdakul tarafından Burdur'da yapılan bir başka çalışmada üniversite öğrencilerinin afet yaşama durumları ile afetlerde sağlık hizmeti bilgi puanları karşılaştırıldığında afet yaşayan gençlerin bilgi puanı anlamlı olarak daha yüksektir.¹¹ Bizim çalışmamızda da afet yaşama ile toplam puanlar arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Afet yaşayan öğrencilerin toplam puanları daha yüksektir.

Duong tarafından Avustralya'da hemşireler üzerinde yapılan bir araştırmada afet eğitiminin sınırlı olduğu, kitlesel olaylarla ilgili sınırlı deneyimin büyük bir sorun oluşturduğu saptanmıştır. Hemşirelerin afete hazırlık düzeylerinin düşük olduğu ve %39'unun hiç afet eğitimi almadıkları görülmüştür.¹² Bizim çalışmamızda ise öğrencilerin %68,5'i hiç afet eğitimi almadıklarını belirtmişlerdir.

Ohnishi ve Mitsuhashi tarafından Japonya'da büyük doğal depreminde sonra okullarda verilen afet eğitimlerinin ulusal müfredatta ne derece mevcut olduğunu belirlemek için yapılan bir çalışmada, afet eğitimlerinin çocukların hayatını kurtarmakta büyük öneme sahip olduğunu ve coğrafi eğitim, haritalar, bölgenin özelliklerini öğrenmekle insanların güvenliğinin artacağı vurgulanmaktadır.¹³ Çalışmamız da özellikle afet tatbikatına katılan öğrencilerin toplam bilgi puanları katılmayan öğrencilere göre anlamlı olarak yüksek bulunmuştur (Tablo 5).

Johnson ve Ronan tarafından Yeni Zelenda'da tüm çocuk yaş grupları ve gençler üzerinde yapılmış bir çalışmada, çocukların ankete verdikleri doğru cevaplar, hane halkının afete hazırlığı gibi olumlu sonuçlar ile afet eğitimi arasında ilişki saptanmıştır. Çocukların afet eğitimlerine katılımı ile kendi kendilerini koruma kapasitelerinin artacağı ve afetlere karşı daha hazırlıklı olacakları belirtilmiştir.¹⁴ Benzer şekilde çalışmamızda daha önce afet eğitimi alan öğrencilerin afetlere yeterince hazırlık durumu anlamlı derecede yüksek bulunmuştur.

Sınırlılıklar

Yalnızca Battalgazi Fatih Anadolu Lisesi ve Yeşilyurt Atatürk Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde öğrenim gören öğrencilerin afet bilinç düzeylerinin incelenmesi, araştırmanın sınırlılığını oluşturmaktadır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Çalışmamızda; öğrencilerin %64,8'inin afetlere yeterince hazırlıklı olmadıkları ve %84,0'nın evlerinde acil durum/afet çantası bulunmadığı görülmüştür. Öğrencilerin %68,5'inin afetler konusunda herhangi bir eğitim almadıkları saptanmıştır. Afete hazırlık ölçeğine verilen cevapların toplam puan ortalaması $104,4 \pm 13,9$ olup en düşük puan 52, en yüksek değer 161'dir. Ölçek alt puan gruplarının okullara göre karşılaştırılmasında, öz yeterlilik alt grubunun puan ortalaması AMTL'nin öğrencilerinde anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur ($p<0,05$).

Afetler aniden ve olağanüstü gelişen olaylar olduğundan bireylerin bu olayların üstesinden gelebilmeleri için afet bilinç düzeylerinin yüksek olması ve böylelikle afetlere karşı hazırlıklı olmaları gerekmektedir.

Afet bilinç düzeylerinin yükselmesi de sonuçlardan görüldüğü üzere eğitimlere bağlıdır. İlkokul ve ortaokullarda hayat bilgisi, fen bilimleri, sosyal bilgiler ve şehrimiz dersleri adı altında afet konularına değinilmektedir. Lise düzeyinde ise sadece biyoloji ve coğrafya derslerinde afet konuları işlenmektedir. Bu durum eğitim müfredatı açısından yetersizdir. Ders müfredatları içerisinde afet eğitimine daha fazla ağırlık verilmeli, gerekirse seçmeli derslerle doğal afetler gibi konuların, çevredeki risklerin çocukların öğrenmesi sağlanmalıdır. Öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının ise çocuklara afetler konusunda daha verimli olabilmeleri açısından hem pedagojik eğitimlerinde hem de öğretmenlik sürecinde seminerler vasıtasıyla afet eğitimlerini güncel olarak sürekli tamamlamaları gerekmektedir.

Öğrencilerin çoğunun evinde afet çantası bulunmaması ailelerinin de afet bilinç düzeylerinin düşük olduğunu göstermektedir. Öğrencilerde afet bilinci kazandırabilmek için ailelerinde bu eğitim sürecine dâhil edilmesi gerekmektedir. Eğitim bir bütün olarak değerlendirilmeli ve ailede bu süreçte aktif olarak rol almalıdır.

Öğrencilerin afet tatbikatına katılması ile toplam puanlarının artmakta olduğu saptanmıştır. İki okul genelinde daha önce afet yaşayan öğrencilerin afetlere karşı daha hazırlıklı oldukları saptanmıştır. Öğrencilerin afet eğitimi almaları ile afetlere yeterince hazırlıklı olmaları arasında anlamlı ilişki

elde edilmiştir.

Tatbikatlar ile afetlere hazırlık ve afet bilinç düzeyinin arttığı görülmektedir. Bu durumda okullarda yapılan tatbikatların arttırılması ve düzenli olarak tekrarlanması sağlanmalı, eksiklikler görülerek önlemler alınmalıdır. Aynı zamanda AFAD ile iş birliğine gidilerek tüm öğrencilerin mobil deprem simülasyon merkezlerini görmelerini sağlanmalı ve afet deneyimleri arttırılmalıdır. Araştırmanın farklı bölgelerde ve daha büyük örneklem grubuna uygulanması önerilmektedir.

Etik

Etik komite onayı: İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulunun 02.07.2019 tarih ve 2019/264 karar sayılı yazısı ile araştırmanın gerçekleştirilmesinin uygun olduğu onaylanmıştır. Anket izni için Malatya İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden 27.08.2019 tarih ve 61316475-44-E.15348882 sayı ile izin alınmıştır.

Bilgilendirilmiş onay: Anket formlarının üzerinde araştırmada kullanılacak bilgilerin gizliliği ve kişisel bilgilerin araştırmaya dair edilmediği ile ilgili açıklayıcı metin bulunmaktadır. Araştırmaya katılan öğrenciler gönüllü olarak araştırmaya katıldıklarını form üzerinde onaylamaktadırlar.

Akran İncelemesi

İç ve dış inceleme yapılmıştır.

Yazarların Katkısı

BÖO literatür araştırması, yazım, veri toplanması ve yorumlanması; MFG çalışma konsepti, çalışma tasarımı, veri yorumlanmasını yapmıştır.

Çıkar Çatışması

Çalışmanın gerçekleştirilmesinde herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Finansman

Çalışma herhangi bir finans desteği ile desteklenmemiştir.

KAYNAKLAR

1. Şen, G., Ersoy, G. Hastane afet ekibinin afete hazırlık konusundaki bilgi düzeylerinin değerlendirilmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi* 2017;6(2): 122-130.
2. Karadoğan, S. 2007. Malatya Kenti ve Yakın Çevresi İçin Olası Doğal Riskler ve Afet Yönetimi(GIS Ortamında Örnek Bir Uygulama),TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası, Ulusal Coğrafi Bilgi Sistemleri Kongresi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon, 30 Ekim-02 Kasım.
3. Afet ve Acil durum Yönetimi Başkanlığı, 2020. Deprem Dairesi Başkanlığı, 24 Ocak 2020 Sivrice (Elazığ) Dep-

remi Raporu, Ankara, Şubat <https://deprem.afad.gov.tr/depremdokumanlari> (Erişim 13.04.2020).

4. İnal, E., Kaya, E., Altıntaş, KH. Türkiye'de örgün eğitimin afet yeterliliği açısından incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi* 2018;37: 114-127.
5. Yıldız, A. Ülkemizde Afet Yönetimi, Gümüşhane Örneği İle Gümüşhane'de Yaşayan Üniversite Gençlerinin Afetle İlgili Bilgi Düzeyleri. 2015. Yüksek lisans tezi, Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afet Yönetimi Anabilim Dalı, Gümüşhane.
6. Inal, E., & Dogan, N. Improvement of general disaster preparedness belief scale based on health belief model. *Prehospital and disaster medicine*, 2018;33(6):627-636.
7. Çelebi, İ. Kayseri 112 Acil Sağlık Hizmetlerinde Görev Yapan Sağlık Personelinin Deprem Bilgi Düzeyi, Depreme Hazırlık Durumu ve Etkiyen Etmenler. 2014. Yüksek Lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, İzmir.
8. Osman, N.S., Ahayalimudin, N. Disaster management: Emergency nursing and medical personnel's knowledge, attitude and practices of the East Coast region hospitals of Malaysia. *Australasian Emergency Nursing Journal*, 2016;19(4), 203-209.
9. Arslan E., Sayhan M.B., Salt Ö. Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Afet-Acil Durumlar Hakkında, Bilgi Tutum ve Davranışlarının Değerlendirilmesi. *Anatolian Journal of Emergency Medicine*, 2018;1(1):5-10.
10. Dikmenli Y, Yakar H. Öğretmen Adaylarının Afet Bilinci Algı Düzeylerinin İncelenmesi. *Yüzcüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2019;16(1):385-16.
11. Hisar K.M, Yurdakul A. Bir üniversitenin hemşirelik öğrencilerinin afetlerde sağlık hizmetleri ile ilgili bilgilerinin değerlendirilmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 2015;3(2):54-65.
12. Duong, K. Disaster education and training of emergency nurses in South Australia. *Australasian Emergency Nursing Journal*, 2009;12(3):6-92.
13. Ohnishi, K., Mitsuhashi, H. Geography education challenges regarding disaster mitigation in Japan. *Review of International Geographical Education Online*, 2013;3(3):230-240. <http://www.rigeo.org/vol3no3/RI-GEO-V3-N3-2.pdf>
14. Johnson, V.A, Ronan, K.R, Johnston, D.M, Peace, R. Evaluations of disaster education programs for children: A methodological review. *International journal of disaster risk reduction*, 2014;9:107-123.